

Nro 49.

A' FELS. R. TSASZARNAK ÉS A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

*Költ Bétsben Juniusnak 20-dik napján 1794.
esztendőben.*

Lengyel Ország.

A' Warsóviai mostani fő kormányszék azt végzette a' közelebb múlt hónapnak közepe tájján, hogy minden volt ministerek, és minden tagjai az állandó Tanátsnak, az úgy nevezett *Conseil permanentnek*, a' kik t. i. inkább halgattak a' Pétervári udvarnak, mint a' Lengyel republiának parantsolattyára, kiváltképen pedig azok, kik vagy a' Grodnói Ország gyűlléstől, vagy a' Targoviczi confoederációtól pensiókat, az az, ingyen való fizetéseket, és ajándékokat vettek, e' folyó hónapnak első napjáig a' Status közönséges kasszájában tegyék le azokat, másként tulajdon

A a

örökségeiből fog azon kártétel vissza szereztetni. — *Lythvániának* nem utólsó városa *Brzesc* Generál *Kosciuskó* születésének helye, rendkívül való buzgóságát mutatta a' revolutiónak bé vételében, mellynek ki nyilatkoztatására a' nevezett Generálnak, mint hazájokfiának képét a' város Tanács házában fel függesztette. *Grodno* városa egész vidékestül égyütt bé vette a' *Krakóviai* insurrectionalis actát. Más *Lythvániai* kerületek a' *Wilnai* acta mellé állottak. — *Sulistrowszky*, vólt *Lythvániai* belső Sítatus titoknak *Kosciuskó* Generálhoz küldetett a' *Wilnai* actának meg jobbitására, és *Lythvánia* 's több insurgált tartományok tételeiknek és plánumaiknak meg égyeztetésekre. A' *Sandomiri* Palatinátusságnak biztosai múlt hólnapban *Warsóviába* utazván, tudtára adták a' fő kormány széknek, hogy a' jó rend tartás végett *Sandomirban* egy criminalis itüő szék állítatott légyen fel. Egyszersmind azért is esedeztének, hogy a' nevezett Vajdaságnak ellenségeitől leendő védelmezésére elegendő seregek rendelkezessenek. — *Samogitiának* lakosai is a' többinek nyomdokait követvén, *Kosciuskó* pártjára állottak. — *Sapieha Ferentz*, a' *Lythvániai* nagy Cancelláriusnak fia, hadi Tárimesteri méltóságáról lemondván, kapitányi rangal kíván a' Lengyel K. Társaságnak szolgálni. Ennekfelette 6000 aranyat és 40 ágyú vonó lovat ajándékozott annak. — Az *Oroz* Császárné egynéhány ezer szekereket rendelt a' Lengyel Országba küldetett gyalog regimenteknek oda való vitetésekre, mellyek *Liflándián* és *Curliándián* fognak által menni, úgy gondolkozván, hogy ilyenképen sokkal hamarább a' rendelt helyre érnek, mint sem ha, a' szokás szerént gyalog kellene azoknak marsirozni. A' Lengyel insurgensek egy átallyában meg akadályoztatták a' Német Országba menni szokott *Orosz* postákat.

A' *Warsóviai* késöbben költ tudósítások szerint, múlt hólnapnak utólsó napján, *Kosciuskó* Generál parantsolattjára az interimalis, avagy

ideig való kormányozó szék el töröltetett, 's helyette egy nemzeti Fő Tanács állítottott fel, mellynek tagjai in' e' következők: Gróf *Potocky* a' külső dolgokat kormányozza; *Kolwatay* Cancellárius a' financiát, az az, a' Státus jövedelmét; Gr. *Wielowski* a' hadi dolgokat; *Jan-kievicz* úr a' nemzeti iskolákat; *Zakrzewsky* az el töröltetett kormány széknek előülője a' polgári rendtartást. A' melly tanács minthogy egészen áristocratákból álló, éppen inyek ellen vagyon a' polgárságnak, nevezetessen *Kilinsky* vargának és *Kapotas* kereskedőnek, a' kik mind ketten szerettek volna a' közönséges dolgoknak kormányozásában részesülni, 's e' miatt deputációt küldöttek *Kosciuskó* Generálhoz. *Stanislo* Lengyel király is arra kérte ötet, hogy ne rekesztené ki egészen a' Status dolgainak igazgatásából, mellyre a' nevezett Generál azt válaszolta, hogy ő a' nemzet által réa bízott hatalmat senkivel sem közölheti ugyan; mindazáltal attól sem idegenkedik, ha a' nemzeti Tanács közölni fogja vele a' törtéendő dolgokat s. a. t. A' feljebb nevezett *Potocky* Gróf minden *Warsóviában* lévő idegen követeknek tudokra adatta, hogy ennek-utánna mindenek, a' királyt és Köz. Társaságot illető dolgokra nézve, nála jelentsek magokat. — *Hertzeg Poniatovsky József*, *Wielhorsky* és *Bronkowsky* urak múlt hónapnak 27-dik napján *Kosciuskó* Generál corpusához mentenek.

Minthogy ez az ember, t. i. *Kosciuskó* igen különös játékot jádzik Lengyel Ország teátrumán, reményilem kedves dolgot mivelek, hogyha Erd. Olvasóimmal ötet bővebben meg-ismértetem, *Kosciuskó* Lengyel nemes, de szegény familiából származott ember, 42 esztendő, a' kit a' mostan uralkodó király a' kádéttok iskolájában neveltetett fel, 's az után Párisba küldötte, holott 4 esztendőig lakott, 's ismergette e' világot. Onnan hazájába lett vissza térésekor ártilléria kapitány-nyá tette ötet a' király, melly hivatalában különös talentomot mutatott. Az után Amérikába

ment, 's szolgálatot vett *Washington* híres Generálnál. Az Amerikai hadakozásnak végződése után Frantzia Országba ment *La Fayette* Generállal égyütt, és különösen ajánltatott *Franklin* által XVI *Lajos* királynak, mint igen derék, értelmes, és sok tapasztalású hadi tiszt. Fülébe menvén, hogy a' *Targoviczi* conföderáció után a' Lengyelek meg verekedtek az Oroszokkal, vissza ment hazájába, és eggy vólt a' Lengyel republicánus seregeket kórmányozó nevezetesebb vezérek között. Ezen rövid hadakozásnak végződése, és a' királynak a' *Targoviczi* conföderációra való által lépése után, ismét oda hagyta hazáját, de megént visszafra tért, és úgy kezdette a' mostani revolutiót.

Az Orosz Császárné annyira fel gerjedt a' Lengyel nemzet ellen, hogy készebb minden hadi seregeit fel áldozni, mint a' rajta tett gyálatatot meg nem bosszúllani. Bizonyosnak lenni mondják a' *Pétersburgi* levelek, hogy már ki vagon ellenek a' hadi manifestum készítettve, és nem sokára világ eleibe fog terjesztetni. Az ottan múltató Lengyel követnek *Wielhorsky* Grófnak értésére adatott, hogy többé ne mutassa magát a' Cs. udvarnál, kétség kívül rövid napok múltván világos parantsolat fog nékie küldettetni az Orosz Birodalomból való ki menetelre. — *Soltikow* Generál, a' ki is *Derfelden* vezér kórmánya alatt 10 ezer főből álló Orosz sereget küldött Lengyel Országba, újjabb parantsolatot vett a' hadi Tanátsától, hogy ismét 40 ezer embert küldjön a' pártos Sarmaták ellen. Ellenben 20 ezer embert fog *Suvarow* Generál *Soltikow* vezérnek által adni, a' ki is a' Lengyel Orzágtól minap el vett tartományokban fog maradni, ne hogy azoknak lakosai is pártot üssenek mostani fejedelmek ellen, és a' múlt ősszel Orosz szolgálatba állott seregek, mellyek közzül immár egy-néhány regimentek *Kosciuskóhoz* állottak, egészlen által szökjenek. A' fejer Russiában és Lisslandiában kvártélyozott Orosz seregek bé érkeztek

immár Lythvániába. — A' Lengyel határokon vigyázó Prusszus seregek is csak azt várják, hogy ártillériájok érkezzon, mingyárt hozzá kezdenek *Krakóviának* ostromlásához, ha t. i. *Kosciuscó* Generál egybe kaptolt kezekkel fogja azt nézni. Igaz dolog ugyan, hogy a' Prusszusok *Favrat* Generál Lajtjánánt vezérlése alatt meg verték a' Lengyeleket, 's 18 ágyújokat el is nyerték; de az is igaz, hogy harmad nap múlván a' Lengyelek a' tromfot tromfal ütötték vízföszá, és nemcsak tölölök el nyert ágyúikat, hanem azokon kívül többet is el vettek a' Prusszusoktól. — Magános levelekből olvassuk, hogy *Kosciuscó* Generál 22 ezer emberrel menván 9 ezer Oroszok ellen, ezek egy erdőbe vonták magokat, kiket a' nevezett Lengyel vezér körül vétetvén, az erdőt meg gyújtatta, és az ottan vólt Oroszokat egészlen ölzve égettette. — *Libauba*, Curlándiának ki kötő helyébe menván nem régiben 200 Lengyelek, az ott lévő Orosz ágyúkat és munitókat el foglalták, 's kész pénzel ki fizették, holott 10 ezer font puska port, és sok apróbb 's nagyobb golyóbisokat találtak.

Hadi Történetek.

Közelebb múlt szeredán, az az, e' folyó hólnapnak 18 dik napján költ különös udvari újság levélből olvassuk, hogy *Pichegrü* Fr. Generál, a' ki még most is napnyúgoti Flandriában *Cortryck* és *Menin* közt táborozik 18 — 20 ezer főből álló sereget küldött légyen *Vandamme* Frantzia Generál vezérlése alatt *Ypern* városának ostromlására, a' ki is *Juniusnak* 2 dik napján számos ártillériával oda jutván, mingyárt battériákat készitetett a' *Dixmuydeni* kapu előtt, 's reggeli 6 órakor hozzá is fogott a' városnak ágyúztatásához (g). *Salis* Austriai Generál Májor, a'

(g.) *Ypern*, *Ypres* (deákül *Ypern*, *Ypretum*) *Austriai* *Flandriának* népes, erős, kereskedő.

kire t. i. a' nevezett városnak Frantziák ellen való védelmezése bizattatva vagyon, tartván attól, hogy az *Ostendéből* és *Brüggéből* oda vivő tsatornát is el ne foglalják, és így egészlen el zárják őtet a' *Clerfait* seregeitől való égyességtől, fegyveres parázstokat küldött azon vizi tsatornának őrizetére, a' kik két Hannoverai compániának segítségkre lett menetelektől fogva derekasan viselik magokat az ottan ottan őket nyughatatlankodtató patrióták ellen. — *Juniusnak* 3-ik napját követett éjjel egész viradtig ágyúztak az ostromiók a' városra, 's egynehány házat meg is gyújtottak, viradtakor pedig mind a' *Messenei*, mind a' *Bailleuli* kapuknál lévő sántzokra nagy erővel rohantak. Az elsőbbre lett rohanásoknak alkalmatosságával mind addig nem bántotta őket *Salis* Generál, valameddig egy jó puska lövésnyire közelebb nem mentek a' sántzhoz; hanem ekkor két oldalról fogatván őket mind nagyobb, mind apróbb fegyverből, szerentséssen vissza nyomta, minekutánna, mintegy 300 embert a' földre terítettett volna közülök. Minémü ki menetele lejénd *Yperu* városa ostromlásának, a' jövőndő idő fogja meg mutatni.

Charleroy nak, a' *Namuri* Grófság égyyik erős városának Frantziák által lett ostromoltatásáról, 's az alól lett szerentsés fel oldoztatásáról illyetén tudósítást közlött velünk utolsó különös újság levelében a' Fels. hadi Cancellária: „*Májusnak* 29-ik napján egészlen környül vévén és ostromolni kezdven *Charleroyt* az ellenség,

és gazdag városa, az *Yper* folyó viz partján, a' mellyből *Nieuportig*, *Ostendeig*, és *Brüggéig* egy szép és tágas vizi tsatorna vagyon vonattatva, mellyen sok portékák és productumok vitettetnek a' Német tengerbe, 's abból pedig *Britanniának* Országába. *Yperu* 1678 — 1713-dikig a' Frantzia király hatalma alatt volt, hanem az *Utrecht*i békeességben is-

tettett az Orániai örökös hertzegnek vezérlése alatt égyyesült ármádiát egynéhány ezer emberrel öregbíteni, és *Juniusnak* 3 dik napján ütni az ostromlókra. E' végre öt colonnéra osztattatott fel az égyyesült ármádia; az első a' nevezett napnak hajnalán Gr. *Latour F. M.* Lájtinánt vezérlése alatt indulván ki, a' *Picton* nevű partak, és *Sambre* vize közt állapotodott meg; a' másik colonne *Geusau* Hollándiai Generálra vólt bízattatva, a' ki az ellenség táborának bal szárnyára vak ütéseket tévén, a' harmadik colonnéval magát égyyesítette. Ez *Werneck F. M.* Lájtinánt vezérlése alatt a' *Gosselies* és *Charleroy* közt fekvő tsinált útat támadta meg; a' negyediket, mellynél vóltanak az Orániai örökös hertzeg, és B. *Alvinczy* hadi Tármeister is, Gróf *Wartensleben* Hollándiai Generál Lájtinánt vezérlette, és nemcsak a' *Gosselies* körül fekvő tetöket, hanem az ellenséggel telyes erdöket is elfoglalta. Az ötödik colonnéval égyyenesen *Charleroy* felé marsirozott B. *Quosdanovich F. M.* Lájtinánt, olly fel tétellel, hogy az ellenségnek retirálását, avagy maga hátra vonását meg nehezittse. Ambár ezen elő számlált öt colonnék olly távol estek egymástól, hogy égyyik a' másiknak lépéseiről és előmeneteléről igen keveset, vagy éppen semmit sem tudhatott; még is mindazáltal olly böltsen, s olly hasznosan végbe vitték a' reájok bízattott

mét által odatott az *Austriai ház*nak, mint *Belgium örökös urának*. *Néhai Fels. Mária Theresia* ellen indittatott első háborúban, i. m. 1744 ben ismét el tsipték azt a' *Frantziók*, de megént vissza adták az *Aquisgranumi békeségben*, mellynek le rontatott erősségei új jobban meg építettek. Kiváltképen posztóval kereskednek annak lakosai. *Cornelius Jansenius*, a' kitől t. i. vették a' *Jansenisták* első eredeteket, ide való püspök vólt a' múlt században, egynéhány esztendőig.

dolgot, hogy az ostromló ellenség, melly közel 70 ezer főből állott, és mind lovassága, mind artillériája bőven vólt, kéntelenített *Charleroy* várának ostromát félbe hagyni, 's nem kis veszteségével a' *Sambre* folyó vizen által költözni.

Egy Belgyiomból érkezett magános levél ekként adja elő a' *Sambre* vize mellett, és *Charleroy* alatt történt hadi dolgokat: „*Juniusnak* 2-dik napján dél utáni 5 és 6 óra közt, maga mellé vévén a' Fels. Császár kedves testvérét *Károly* fő hertzeget, *Muck* Gen. Májort, *Stip-sicz* Obestert, és egy Anglus Generált, lóra ült, 's ki indúlt a' *Gosselies*, *Timeon* és *Vieuville* mellett fekvő Fr. tábornak meg vizsgálására. Egy árnyékos fa alatt ki pihenvén magát, éjjeli 11 órakor vissza tért *Gennepi* kvártélyába. Három órákig tartó nyugodalma után, reggeli két órakor ki indúlt említett úti társaival, 's egyenesen a' táborba ment. Reggeli három órakor, maga jelenlétében el kezdődött a' viaskodás, és egészen dél előtt 10 óráig tartott, még pedig szüntelen való ágyú ropogások közt. Önnön magok az elementumok, az az, éltető állatok is, inkább kedveztek nekünk mint az ellenségnek, szemek közé vivén a' támadott szél a' puska por füstét, melly miatt nagy zürzavar támadott köztök. Leg nagyobb erő ment a' *Gosselies* és *Vieuville* alatt állott Frantziák ellen, mellyet mindazáltal három izben hajtottak vissza. — Végtére 10 órakor oda hagyván *Gosselies*t ekként kiáltottak: *El vagyunk árúttatva, a' ki hová futhat fusson.* A' jobb szárnyának egy része által költözött a' *Sambre*, és vizen *Boliu* Generál ágyúinak tüze közzé ment, a' másik része a' *Lombuci* erdőségbe vette magát, 's most is ott van bé zárattatva. A' melly szempillantásban az ellenség megzavarodott, ugyan akkor a' *Charleroyi* őrizet is ki tsapott, 's igen sok vért ontott ki a' *Kavanagh* vasas regementének segítségével s. a. t.

Egy igen szép anecdotát olvasunk a' Fels. Császárnak *Tournayból Charleroy* felé lett útá-

zásáról. Juniusnak első napját követett éjjel virradig lovagolván, reggel egy *Broaille* nevű major házhoz jutott, holott lováról le szállván, főlöstökömöt kívánt magának adattatni. A' majoros örvendvén illy nem reménylett fő vendégjének izemelésén, valamije volt, mindenével kívánt néki szolgálni. A' Császár utazó társaival, kikről immár feilyebb emlékeztünk, egy szép árnyékos élő fa alá le ülvén, igen jó ízűen ett az elibe tétett téjből, sajtból, és vajból. A' szomszéd parasztok halván a' Császárnak ott létét, szinte úgy vetékedtek egymás közt a' főlöstököm viteiben, kiknek jó indulattyokat és szivességeket kégyelmesen vette a' Fejedelem, 's így szólván nékik: *En most adósotok maradok a' jó főlöstököm adásért, mellynek fizetését jobb időre halasztom. Károly hertzeg pedig így szóllott hozzájuk: Ha tettik, jöjjetek hozzám Brüsszelbe, 's ott én is jó főlöstökömöt fogok elötökbe tétetni.* Melly nyájas le erefzkedéseken a' Fejedelmeknek annyira meg indúlták az égyügyü parasztok, hogy szinte úgy könyveztek örömökben, 's így szóllouak egymás közt: *A' mi Császárunk egész ungyal.*

Egy *Dorniki* magános levélnek értelme szerint, tsak egy hajszálon múlt el, hogy a' *Yorki* hertzeg a' Frantziák marka közé nem esett a' múlt hólnapnak 18 dik napján történt tsatában *Cortryck* és *Menin* közt. Ugy körül vették ötöt a' patrióták, hogy a' futásnál egyéb meg nem menthette a' vezedelemtől. — Azért is egyy Austriai Generállal, és két más fő hadi tisztel sebes vágatva futott egyy közel lévő faluba, a' honnan az előtt való nap ugyan ki verettek a' Frantziák, de azt ezek újjobban vissza vették. — Amazok, úgy gondolkozván, hogy egyy különös corpust vizs ellenek a' nevezett hertzeg, keményen lövöldöztek reája, 's mellöle le is lötték a' lóról az Austriai Generált. Ki lett légyen ez, nem iratik. Észre vévén a' dolgot, hogy a' hertzeg tévelyedésben vagyon, utánna eredtek, és

a' közelebb való vizig sebesen üzték, sőt midőn a' viz közepén úszott volna is a' vele valókkal, mind apró fegyverből, mind eggy. 6 fontos ágyúból keményen tüzeltek reája, de semmit nem árthattak néki, és így szerentsésen, 's minden sérelem nélkül bé ment *Dornickba*.

A' *Rajna* környékéről semmi új hadi történeteknek hírével nem kedveskedhetünk Erd. Olvasóinknak. Az ottan táborozó Cs. K. seregek' veszteglésének kiváltképen való oka, kétség kívül a' leszen, hogy onnan eggy-néhány ezer ember Austriai Belgiomba küldetett a' *Koburg* herczeg armádiájának erősítésére. A' Prussziai seregek ellenben derekasan viselik magokat *Möllendorf* Feldmarsal, és *Hohenlohe* örökös herczeg vezérlések alatt. *Neustadtnak* (a' Palatinátusi V. Fejedelemségben) lett minapi Frantziáktól lett el vételekor, 17 ágyút, 2 haubiczát, 31 puska poros taligát, 12 zászlót, 70 bagazsiás szekeret, és 300 lovat nyertek a' Prussziai győzedelmes vitézek. Ennekfelette 2 Obestert, 1 fő Strázsamestert, 29 kapitányt, 39 alsóbb rangú tisztet, 2100 all tisztet és köz embert fogtanak el. — *Germerheimnek* Frantziák által lett el vétetéséről, melyet néhány közönséges levelek ideje korán ki trombitálának, semmit sem jelentenek az onnan jött levelek, jelentették volna pedig bizonyosan, hogyha valami lett volna a' dologból. Sőt inkább azt beszélik, hogy ott, és annak környékén számos Frantziák táborozzanak, és készülylenek magok védelmezésére. A' sem valóság, hogy az ottan volt Frantzia seregeknek nagy része az északi armádiához marsirozott volna.

Hogy a' Lotharingiában táborozó Frantziák keveset bizzanak magok erejekben, onnan is kitettik, hogy *Sarlouis* városát annyira viz alá vették, hogy az alsó sőr házak torkig állanak a' vízben, a' lakosok pedig mind a' második szakz szobákba költöztenek.

Az Olasz Országgi levelek azt beszélik, hogy néhány napoktól fogva egész tsendességben lé-

gyenek a' Fr. seregek, és nemtsak előbbre nem nyomúltak a' Pèdemonti tartományban, sőt inkább hátrább vonták magokat, nagyon akadályoztatván magazinumaiknak utánnok való vitelesé, a' hegyekben lévő nagy havak által.

Anglia.

Dublinban 200-afszony személynél több jelentette magát a' felső *Canadai* coloniának szaporítására (*Canada* Amérikanak egy igen nevezetes tartománya, mellyet 1504-dik elztendőből fogva, szüntelen a' Frantziák bírták, hanem most több Amérikai tartományaival azt is el vesztette.) — Ezek a' *Dublini* recruták kétség kívül olytén személlyek vóltanak, a' kiknek kevés reménységek vólt hazájokban lehető férhez menetelekre, ezen okon már most felettébb örvendenek, előre képzelvén magoknak, hogy ők nem sokára egy új nemzetségek anyyáivá lehetnek.

Portugallia.

Értésére esvén a' *Lisbonai* udvarnak, hogy a' vele kötött békességet fel akarná az *Algiriai* Dey, avagy Fejedelem bontani, mingyárt illendő rendeléseket tett, 's olly erős flottát küldött a' *Gibráltári* szoros tengerhez, melly nemtsak a' *Portugalliai* hajóknak fedezésekre, hanem az *Algiriai* rabló hajóknak *Oceanus* tengerbe való bémenetelésére akadályoztatására is elegendő leszen. Az *Algirusok* 16 hajóval, 2 fregattával, és egy-néhány apróbb rangú hajókkal leselkednek a' *Portugalliai* kereskedő hajók után.

Spanyól Ország.

Mihelyt fülébe ment a' *Madritti* udvarnak, a' Spanyol seregeknek *Roussiloni* Grófságban *Majusnak* első napján történt szerentsétlenségek, az az, a' Frantziák által lett sérelmes meg verettések, mingyárt ki hirdettette az úgy nevezett *quintat*, melly szerént t. i. minden ötödik fegy-

vert fogható lakos köteleztetik hazájának védelmezésére. Ez által 80 ezer recrutával szaporított a' Spanyol hadi sereg, a' kik már most szüntelen a' fegyverben gyakoroltatnak. — Az említett véres tsatában leg többet szenvedtek a' *Wal-lon* gárdák (ezek többnyire olyiatén *Niederlándusokból* állanak, a' kik még most is a' régi *Frantzia* nyelven beszélnek) és két lovas regimentek. Az el hűlött hadi tilztek között való *de las Torres Marchese* is, kinek reá maradtott ősi örökségeiből 60 ezer arany elztendei jövedelme vólt. — *Navarra* felől egynéhány helyen ki tsaptak a' Spanyolok a' *Frantzia* földre.

Magyar Ország.

Borsod Vármegyéből 31. Máj 1794. Abalúj Vármegyében fekvő *Kasmárk* nevű helységben az a' költött hir szárnyál, hogy két fejt galamb szállott vólna a' papnak udvarába, és keményen reá parantsolt, hogy intse halgatóit a' meg térésre, mivel az itilet napja jövő (de a' már el múlt) *Pünköst* első napján el fog következni. — Ezen költött hiren annyira meg indúlt a' tudatlan kösség, hogy azóltától fogva semmit sem akar dolgozni, hanem éjjel nappal szüntelenül áhétatoskodik. (Mivel már el múlt a' *Pünköst* innepe, azomban az itilet napja el nem következett, el hitetheti magával a' könnyen hívő kösség, hogy az a' haszontalan hir, valamelly tréfás agyból származott legyen).

Somogy Vármegyéből Május hólnapjában. — Ebben a' Vármegyében olly mély gyökeret vert a' babonaság, hogy annak tsak ágait is nehéz leszen egy ideig le vagdálni. Tiz elztendőktől fogva szorgalmatoskodom hivatalom egyéb részeinek folytatása mellett, a' babonaságnak tilalmazásában, ki irtogatásában, és a' mi ennél elébb való, annak ki tanulásában; még is a' felylyebb való napokban, olyan babonaság fedezte.

tett fel előttem, mellyről ennekelőtte nem is gyanakodhattam. — Eggy, a' mint itt nevezik, tudákos idegen vén asszony meg fordúlván helységünkben, és látván eggy olly tsetsemőt, kinek vagy anyai tejének kevés kövérítő ereje, vagy belső nyavalyája miatt, egyebe a' tsontyainál és bőrénél nem volt (kétség kívül ángliai nyavalyával küzködött), azt javasolta az anynyának, hogy főzesse meg a' kisedét, 's meg hízik. Értésemre esvén a' dolog, szorgalmatoskodtam azon gyermek meg főzetésének módjáról és czeremoniájáról, mellyeket ekként irt le előttem eggy azt gyakorta látott öreg asszony. Minden sovány, száraz, és ángliai nyavalyával küzködő tsetsemőt váltotnak szokta a' tudatlan község nevezni, és meg is szokták főzni, melly főzésben ezeket mivelik. Eggy nagy tserép edényben, meztelen belé állittyák a' tsetsemőt, 's a' tűz mellé helyheztetik, de tsak távolyka, eggy vén asszony eggyik kezével a' tsetsemőt tartya, másik kezében lévő főző kálánat pedig szüntelen forgattya a' fazéknak kised körűl való lézakjában, éppen úgy, mint a' szakáts vagy szakátsné szokta az edényben lévő ételt kevergetn. Azomban a' főzésben lévő tsetsemőnek elztelen anyya kívülről a' házat meg kerülván, mikor a' konyha ajtójához ér, bé teként a' konyhára, 's azt kérdi az ajtó küszöbéről a' gyermeket főző vén asszonytól: *mit főz kend?* mellyre ez azt szokta felelni: *aggottat*, erre ismét így szól az anyya: *Ifjú vádlyon belöle*, és ez háromszor így megyen végbe, az után ki vétetik a' tsetsemő a' fazékból, 's vége van főzetetésének.

Ezt a' babonás tselekedetet most is el követték volna nállunk, hogyha én keményen nem tiltalmaztam, és meg nem pirongattam volna azokat, a' kik elzközök kívántak abban lenni. Ez a' babohaság égyedül a' nép tudatlanságának idétlen szüleménye.

Nem szolgálhat eggy egy dolog nagyobb örömemre, mint midőn a' tanuló ifjúságnak tanulásra

való igyekezetét, kedvét, 's hasznos tudományokban való gyönyörűségét tapasztalhatom. Múlt hólnapnak közepe táján egy R. Komáromi születésű, *Bányai Sámuel* nevezetű jeles ifjú *Soproni* deák, a' ki másfél esztendőktől fogva igen szorgalmas olvasója az *új Magyar Kurirnak*, ezt írta hozzám: „Egyébb újsággal nem szolgálhatok, hanem tsak a' mellynek magam nemisak távolról való szemlélője, hanem részese is vagyok. Tegnap, u. m. Pünköst havának 16 dikán, reggeli hat és hét óra közt, szép rendel, az itt való ifjúság, a' Tiszt. Professor, és egy *Török* nevezetű Apatikárius uraknak vezérlések alatt, *Sopron* körül lévő erdőkbe mentünk botanisálni, avagy süvelni, a' hól sok jó és szép füveknek esméretére, 's természeti valóságának és hasznainak tudására jutottunk. Ölzve jartuk továbbá a' kö-szén bányát is, és annak minden üregeit, melly bámúlásra méltó temérek szénuel bővölködik. Hasznos tapasztalásaink után, midőn a' nap is alkonyodott volna, szép rendel, 's egész meg elégedéssel hazamentünk. Most érzi ki ki közzülünk, melly boldog legyen az olyan ifjú, a' ki illy tudós, fáradhatatlan, és tanítványaiknak előmeneteleket munkálkodó Professor uraknak oktatásaik által épülhet, a' kik fáradságokkal nem gondolván, kivánt boldogságunknak elzöklésén törekednek, hogy annak idejében bátran a' szerentse szárnyára erezhessenek bennünket. — Ellyenek szerentséssen! Ellyenek minden illyen jó igyekezetű Nemes Magyar Hazánk férfiai!”

Szabad legyen a' *Magyar Kurir* Írójának maga jegyzéseit ezen levélhez tölteni. Méltán dicsőkedhetik a' *Soproni* Evangelica Közönség mostani oskolabeli Tanítóival, a' kik mind egymás közt való szép harmóniára, mind szorgalmatosságokra, mind tanítványaikkal való nyájas, és éppen azért épületes társalkodásokra, és bánásokra nézve más iskoláknak is követő

példájokra lehetnek. Ennekfelette igen nagy pártfogói, és előmozdító nemzeti ditsőséges nyelvünknek, mellynek bizonyosságára egy kis magyar társaságot is állítottanak fel, 's ez által arra bírtak a' lakosokat, hogy nemcsak a' férfiak, hanem még a' szép nem is küösös kedvet kapott a' magyar nyelvnek meg tanulására. A' fellyebb említett közzén bányáról, még most egyebet nem irhatok, hanem hogyha az tökéletességre menénd, sok szép erdők és fák meg mentnek az által a' tüztől, és hogy sokkal oltsóbban lehet ahoz jutni, mint a' fa szénhez. *Soproni* érdemes barátim meg igírték, hogy azon közzén bányának minéműségét rövid idő múltán fogják velem közleni, én is fogom a' Nemes Magyar Publicummal.

Béts.

Tegnap este szerentséssen meg érkezett a' Felsőges-Császár Belgyiomi útyából *Schönbruni*, avagy *Szépkúti* nyári mulató palotájába.

Tudósítások.

Leg közelebb illyetén czimú magyar könyv érkezett ki hirdetés végett hozzánk: *Török Országi levelek*, mellyekben, a' 2-ik *Rákóczy Ferentz* Fejedelemmel bíjdósó Magyaroknak történétei, más egyéb emlékezetes dolgokkal égyütt barátságosan elé adatnak. *Irtá* *Mikes Kelemen*, az említett Fejedelemnek néhai Kamarássa; most pedig az eredetképen való magyar kéz írásokból ki adta *Küldetésár István* az *Ekesen Szállásnak Tanítója* *Szombathelyen* 1794 dik esztendőben in 8 vo. Találtatnak *Posonban Doll és Sveiger*, *Györött Maller Ferentz*, *Pesten Weigand* könyvárosoknál. Ezen utólsó fog *Kassára*, *Debreczenbe*, és *Erdélybe* küldeni.

* * *

Minthogy néhai Tiszt. *Péczely József* Úr özvegye, N. *Varjas Katalin* asszony eddig volt Komáromi szállását Debreczenben leendő lakásával fogja fel tserélni: tehát kérettetnek azon érdemes hazafiak, a' kik még b. e. férjének nyomtatványok árrával tartoznak, (a' millyenek is számosan vagynak), hogy azt, a' mivel restálnak, ne Komáromba, hanem Debreczenbē szolgáltassák kezéhez a' T. özvegyének:

* * *

En alább irtt, a' múlt esztendőben egy könyvetskét botsátattam ki *Weber Simon* Úr által Komáromban illy czim alatt: *A' szent Passió, vagy az Úr Jesus Kristus szenvedésének és halálának históriája, melly a' négy Evangelistákból öszve szedgettetvén, rövid jegyzésekkel meg világosított, olly czéllal, hogy ha ezen munkátskám az Erd. Olvasók előtt kedvet fog találni, a' Sz. Írásoknak több részeit is újonnan meg fordítván, illyen rövid jegyzésekkel ki fogom botsátani. Lehet ezt találni, és meg szerezni Komáromban, a' N. Collegiumban, és magamnál is:*

Idvezült Tiszt. *Péczely József* uram a' *Prideaux* ó Testamentomi betses históriájának fordításában bé halván, ezt is fogom folytatni, és el végezni, ha valaki az érdemes hazafiak közül még ehez hozzá nem fogott volna, vagy nem szándékozna meg fordítani. Írtam *Mező-Túron Jun. 1-ső napján 1794-ik esztendőben.*

Ercsei Dániel
Mező-Túri Prédikátor.